

## Formuotos kalninės pušies (*Pinus mugo* Turra) medelių pritaikymo galimybės daugiabučių namų želdinimo kontekste

Regina Malakauskienė, Justas Šilinas

Klaipėdos valstybinė kolegija, Bijūnų g. 10, LT-91223 Klaipėda  
El. paštas: [regma9@gmail.com](mailto:regma9@gmail.com); [medelynas.dekoaugalai@gmail.com](mailto:medelynas.dekoaugalai@gmail.com)

Balkonų želdinimas viena iš galimybių augalus integruoti į daugiaaukščių fasadų kontekstą, tačiau nauja architektūrinė stilistika, apdailos medžiagos, įpareigoja atsakingiau vertinti tam tikrus faktorius ir ieškoti naujų augalinių kompozicijų pateikimo bei išraiškos būdų. Straipsnyje analizuojamos augalų pritaikymo galimybės ir aplinkos harmonizavimo būdai. Vertinamos formuotos kalninės pušies (*Pinus mugo* Turra) pritaikymo galimybės daugiaaukščių namų balkonuose, lodžijose, atvirose laiptinėse.

**Reikšminiai žodžiai:** šiuolaikinė architektūra, želdinimas, išraiškos būdai.

Greenery of balconies is one of the ways to integrate the plants into the context of multi-storey house facade, however, a new architectural stylistics, interior decoration materials require responsibility on an account of certain factors and search for new compositions of the plant and expression. Article contains the analysis of plant application possibilities and methods of environment harmonization. Formed opportunities of Mountain Pine (*Pinus mugo* Turra) application in residential apartment balconies, loggias, and open stairwells are valued.

**Key words:** modern architecture, greenery, expression ways.

### Įvadas

Žmogaus sukurtos, nuolat kuriamos bei perkuriamos formos egzistuoja kaip objektyvi būtinybė. Dirbtinė daiktinė aplinka yra materializuotos žmogaus pastangos tobulinti savo gyvenimą. Tos pastangos visiškai priklauso nuo civilizacijos ir nuo intelektualinės, estetinės minties išvystymo (Burneika, 2002). Kiekvieno mus supančio daikto vertė turi du pradus – naudą ir grožį. Kiekvienas daiktas turi techninį ir estetinį pradus, visada nepastovius ir istoriškai kintančius. Praktinės daikto vertės nereikia aiškinti, tačiau naudą gali papildyti ir kai kurie estetiški išgyvenimai. Grožio samprata priklauso nuo eilės faktorių – idėjos, mados, išprusimo, stilistikos, profesionalumo, todėl ir apželdintos erdvės atspindi ne tik vietos, laikmečio žymes, bet ir apibrėžia žmogaus erudiciją bei poreikius (Šiuokščius, 2005). Siekiant ergonomiškos, ekologiškos ir jaukios aplinkos svarbus vaidmuo tenka tikslingam dekoratyvinių augalų panaudojimui, asortimento parinkimui bei pritaikymui.

Siekiant efektyviai apželdinti daugiaaukščių namų balkonus, akcentuojama augalų funkcija – kompozicijos dekoratyvumas, tačiau susiduriama su pagrindinėmis problemomis – vietos stoka, stiprūs temperatūrų svyravimai žiemos ir vasaros metu, žydinčių augalų trumpalaikiškumas.

Ilgametė Šveicarų, Skandinavų, Vokietijos ir kitų šalių stogų želdinimo patirtis rodo, kad tam tikros augalų rūšys yra atsparios sausrui, saulės radiacijai, šalčiui, nereiklios priežiūrai, pasižyminčios dekoratyvumu ir ilgalaikės. Užsienio želdinimo specialistai teigia, kad stogų želdinimui atsparesni yra kalnų augalai, prisitaikę prie stiprių temperatūrų svyravimų ir mažesnės santykinės drėgmės. Yra teigiama, kad nedideliame grunto kiekyje labiau tinka auginti trumpakamieniai, turintys retesnę vainiką augalai. Rekomenduojamų augalų sąrašė dažnai sutinkama kalnapušė (*Pinus mugo* Turra), pasižyminti ne tik atsparumu, bet ir dekoratyvumu (Makutėnienė, 2002). Tokios augalų savybės garantuoja balkonų želdinimo kompozicijoms ilgalaikiškumą, dekoratyvumą ir kompaktiškumą.

Tyrimo tikslas – įvertinti naujos statybos daugiaaukščių namų balkonų ir lodžijų želdinimo galimybes, pateikti pasiūlymus moderniosios architektūros kontekste.

## Tyrimo objektas

Formuotos kalninės pušies medeliai auginti ir adaptuoti Lietuvos klimatinėmis sąlygomis. Objektas pasirinktas dėl kelių aspektų:

- kompaktiškumo, kurį sąlygoja daugiabučių vietos apribojimai;
- dekoratyvumo, vertinant augalą, kaip soliterą, kuris dekoravimo funkciją gali atlikti ir vienas;
- atsparumo žemoms temperatūroms žiemos laikotarpiu ir sausroms vasaros metu;
- atsparumo ligoms, kenkėjams, užterštam miestų orui, nereiklumo dirvožemiui;
- augalai yra visžaliai, mūsų klimatinėmis sąlygomis išliekantys dekoratyvūs visus metus.

## Tyrimo metodika

Rengiant straipsnį atlikta Klaipėdos miesto moderniosios statybos daugiabučių lodžijų ir balkonų želdinimo poreikio ir galimybių analizė. Naudotasi literatūros analize, statistika, apklausa, stebėjimais ir apibendrinimais. Išorinis vertinimas ir patrauklumo aspektas analizuojami pagal:

- šiuolaikinio dizaino tendencijas bei stilistines ypatybes;
- architektūrinių konstrukcijų bei medžiagų galimybes;
- aplinkos harmonizavimo objektus.

Tyrimo metu analizuotos kalninės pušies (*Pinus mugo* Turra) galimybės ir augimo ypatumai Gedimino Šilino ūkyje Klaipėdos rajono Bruzdelyno kaime. Tokių medelių dauginimu ir auginimu šis ūkis užsiima jau nuo 1997 metų ir šiuo metu turi maždaug septynis šimtus įvairių dydžių ir unikalių formuotų pušelių. Augintojų patirtis suteikė galimybę įvertinti medelių atsparumą, kompaktiškumą, formavimo ir priežiūros ypatumus. Dėka šios patirties gana buvo galima išsamiai įvertinti visus numatytus tyrime aspektus.

## Rezultatai ir aptarimas

Šiuolaikinio žmogaus gyvenimo tempai ir būdas daro įtaką jo gyvenamajai aplinkai ir atvirkščiai. Vis mažiau laiko skiriama namų buičiai, laisvalaikiui ir daugiau laiko praleidžiama darbe. Dėl urbanizacijos spartėjimo, žmonės tampa vis praktiškesni, savo aplinką formuoja naudodami komfortiškus ir funkcionalius daiktus, kurie minimaliai užpildo gyvenamąją erdvę, lengvina buitį, racionaliau atlieka vienas ar kitas funkcijas. Tačiau kad ir koks pragmatikas būtų šiuolaikinis žmogus, gyvoji gamta yra viena svarbiausių ir stipriai hedonistiškai veikiančių sričių. Dėl šios priežasties žmogus nesugeba atsisakyti augalų auginimo ir ribotoje erdvėje (daugiabučiuose), netgi priešingai – stengiasi kiek įmanoma šioje erdvėje sukurti bent minimalų gamtos atitiktens kampelį.

Pastaraisiais metais spartėjant statybos apimtims, stipriai pasikeitė architektūrinės ir konstrukcinės tendencijos bei mados. Architektai ir interjero dizaineriai stiklą mėgsta dėl jo lengvumo išpūdzio, laidumo šviesai ir vaizdo efektų. Ši medžiaga domina ir dėl tokių ypatybių kaip patvarumas ir nekintamumas. Šiuolaikinėje architektūroje didelę pastato fasadų dalį sudaro stiklas, kuris montuojamas berėmio stiklo konstrukcijomis. Jos derinamos su metalu, natūralia mediena ar poliruotu akmeniu. Tinkamai parinktos stiklo konstrukcijos puošia ir vizualiai padidina patalpą, atrodo lengvos ir grakščios. Tačiau naujos architektūrinio dizaino mados diktuoja naujus augalų pateikimo būdus. Stiklo laidumas šviesai suteikia platesnes galimybes auginti augalus daugiabučių balkonuose bei lodžijose. Šiuo atveju augalai gauna tiesioginę šviesą ir gali būti auginami ne tik kabinamuose loveliuose ar stovuose, bet ir statomi grindų lygyje. Atsiranda galimybė rinktis stambesnius ir dekoratyvesnius augalus, kas leidžia riboti augalų kiekį, ir mažina priežiūros rūpesčius. Balkonų želdinime negausias augalų kompozicijas sąlygoja ir pats erdvės dydis bei jos paskirtis (dažnai tai yra rekreacinė gyvenamo ploto zona), kuriai privalu palikti kad ir minimalias

judėjimo zonas. Stiklo skaidrumas tokias zonas įpareigoja neapkrauti, nes erdvė ir jos kompozicija yra matoma iš lauko.

Stiklinių konstrukcijų balkonuose ar lodžijose privalu ieškoti naujų želdinimo būdų ir medžiagiškumo bei stilistiniu atžvilgiu. Plastiko loveliai vargu ar gali sukurti darnią kompoziciją šiuolaikinės architektūros fone, kuomet namų fasadai apipavidalinami patvariomis, ilgaamžiškoms ir aplinkos poveikiui atspariomis medžiagomis. Dažnai kabinami loveliai negali būti naudojami ir konstrukciniu atžvilgiu (tvirtinimas prie stiklo plokščių).

Vertinant pagrindinius moderniosios daugiabučių architektūros želdinimo aspektus – kompaktiškumą, dekoratyvumą ir augalų atsparumą, ieškoma augalų, atitinkančių visus šiuos reikalavimus.

Buvo domėtasi kalninės pušies formuotais medeliais, kuriems tinka Lietuvos klimatinės sąlygos.

Medelių formavimui pasirinkta rūšis, natūraliai auganti Lietuvos klimato sąlygomis. Kalninė pušis pakenčia labai didelius žiemos šalčius ir atvirkščiai – vasarą ištvėria sausras. Jau suformuotų medelių antžeminė ir požeminė dalys žiemą nenušala nei grunte, nei auginant vazonuose. Taip pat jos atsparios užterštam miestų orui, tinkamai prižiūrint – ligoms ir įvairiems kenkėjams.

Kalninė pušis nesunkiai pasiduoda formuojama apvejant viela ir lankstant šakas, nebijo ūglių (vadinamųjų žvakučių) karpymo, genėjimo, spyglių pešiojimo. Medeliai gali būti formuojami nuo 30 cm iki 2 m aukščio ir didesni. Būtent toks augalo auginimo būdas stiprina jo dekoratyvines savybes. Specialus ir tinkamu laiku atliktas šių medelių formavimas sustabdo lajos didėjimą ir garantuoja jos kompaktiškumą. Kadangi kalninė pušis nereikli grunto kiekiui ir kokybei, jų šaknų sistema puikiai prisitaiko prie nedidelio vazono, kas leidžia tokius medelius auginti ir nedidelėse erdvėse. Priklausomai nuo medelio gabaritų, jie auga 10–50 litrų grunto talpyklose. Auginant vazonuose reikia tręšti, tačiau nedažnai ir negausiai.

Lietuvos klimato sąlygos lemia pakankamai ilgą lauko augalų ramybės laikotarpį. Daugiamečiai augalai metantys lapus, apie pusę metų, gali pasižymėti kamienų, šakų, jų išsidėstymo dekoratyvumu. Žalios spalvos privalumais ištikus metus mus džiugina tik visžaliai. Formuoti kalninės pušies medeliai turi net du ryškaus dekoratyvumo aspektus – žalią spalvą ištikus metus ir paties medelio formos dekoratyvumą. Formuoti visžaliai spygliuočiai bene labiausiai išlaiko stilistinę pusiausvyrą tarp plastiškos linijos (tai šakos) ir saikingo dydžio žalios dėmės (tai spygliuotosios galūnės).

Dekoruojant erdves būtina atsižvelgti į labai svarbų faktorių – erdvės dydį. Būtent šis parametras lemia, kokį kompozicijos kūrimo principą rinktis – kompozicija kuriama naudojant spalvines dėmes, faktūras, formą, gabaritus arba einama kitu keliu – pagrindinis kompozicijos akcentas – dekoratyvi forma (Židonytė, 2002). Būtent dėl šios priežasties daugiabučių nedidelių erdvių dekoravimui pravartu rinktis dekoratyvius augalus, kurie puikiai atlieka dekoravimo funkciją, kompaktiškai išsidėsto erdvėje ir yra nereiklūs aplinkos bei priežiūros sąlygoms.

### Išvados

1. Šiuolaikinės daugiaaukščių namų architektūrinės tendencijos įpareigoja ieškoti naujų stilistinės išraiškos būdų balkonų, lodžijų, atvirų laiptinių želdinime.
2. Renkant augalus balkonų želdinimui, būtina atsižvelgti į augalų kompaktiškumą, atsparumą, ilgaamžiškumą, dekoratyvumą.

### Literatūra

1. Burneika J. Forma, kompozicija, dizainas. Vilnius, 2002. P. 41–48
2. Šiuksčius G. Dizainas. Vilnius, 2005. P. 154–156
3. Židonytė V. Dizainas. Kaunas, 2002. P. 24–86
4. Makutėnienė D. Nauja statyba. 2002, Nr. 1. P. 26–29

## **The Formed Opportunities of Application of Mountain Pines (*Pinus mugo* Turra) in a Context of Greenery of Multi-storey Houses**

### **Summary**

Today's urbanization is strongly influenced by the environment. Urban green spaces density results in the loss of recreational areas. Urban landscape style defines the existing plant space and adaptability. Modern multi-storey houses of architectural tendency dictate a new approach to plant adaptable in private, small spatial exterior.

In recent years, growth of construction volumes significantly changed architectural and construction trends and fashion. Modern architecture of glass gladdens by its favorite expression of lightness, permeability to light and visual effects. Glass exterior architecture comprises the windows, doors, skylights, roof construction, domes, conservatories, open balconies and loggias. The paper contains the evaluation of apartment house balconies plantation tradition applying modern architecture in greenery trends, stylistics characteristics, and environment harmonization object.

Therefore we have to be focused on plants compactness, decorativeness and resistance to Lithuanian climate conditions, it means to be interested in decorative pine trees, which are adapted to grow in Lithuanian climatic conditions.